

Snabba cash

Stureplan i Stockholm är något av en ikon över unga nyrika 'brats' och deras hämingslösa jakt på pengar med en livsföring som för oss utanför ser väldigt ytlig ut. I Daniel Espinosas filmatisering av Jens Lapidus bästsäljare slår sig de fina gossarna samman med olika grovt kriminella element med katastrof som följd.

Det handlar om en sida av det nya Sverige, om hur vi värderar livet och varandra. Om karriär samt om en manlighet i kris.

Rekommenderad från åk 9 & gymnasiet

EN FILMHANDLEDNING AV
MIKAEL KOWALSKI

Handling

Filmen "Snabba Cash" har tre huvudpersoner: Jorge, Mrado och JW. Handlingen växlar mellan dessa tre även om deras liv allt mer flätas samman under filmens gång. Jorge är en man i 25-års åldern med chilensk bakgrund. Filmen börjar med att han flyr från fängelset och lyckas klara sig undan polisen. Väl i Stockholm uppsöker han sin gravida syster som dock inte kan hjälpa honom. Jorge måste hålla sig gömd i källarlokalerna.

Mrado är en man i 40-års åldern med serbisk bakgrund som arbetar som indrivare och torped. Han är våldsam och misshandlar ett par krogvakter som inte gjort som han vill. Han jobbar åt en man som heter Radovan. Av

Radovan får han i uppdrag att finna Jorge.

JW är en kille i 25-års åldern som ser ut som en stereotyp brat med bakåtslickat hår och dyra kläder. Han pluggar på Handels, där han hjälper sina rika kompisar genom att skriva tentor åt dem. Men han är inte rik själv, han bor i studentlägenhet och kör svarttaxi för att ha råd att umgås med sina rika kompisar. Han lever ett dubbelliv, ibland runt Stureplan, ibland med invandrare som hans chef Abdulkarim och andra svarttaxiförare som Mahmud. På en fest på Löwhälla träffar han Sophie som för tillfället är ihop med Carl. JW blir förtjust i Sophie och de kysser nästan varandra. Nästa dag är hon ihop med Carl igen.

Jorge, JW och Mrados vägar korsas. JW får i uppdrag av Abdulkarim att plocka upp en kille som visar sig vara Jorge. Även Mrado och hans kompanjon skall plocka upp Jorge. Mrado misshandlar Jorge grovt och vill att han skall tala om för honom vart en knarkleverans skall ske. Jorge vägrar tala och JW räddar Jorge därifrån genom att få Mrados billarm att gå igång.

JW tar med sig en misshandlad Jorge till sitt studentrum. Av Abdulkarim får han pengar för att ta hand om Jorge. Jorge och JW börjar umgås lite och de berättar för varandra om sina drömmar och planer för framtiden. Abdulkarim bestämmer sig för att låta JW vara med på den knarkaffär som han och Jorge planerar. JW kommer på en lösning som går ut på att köpa Carls pappas investmentbank för att tvätta pengarna.

Mrado blir samtidigt tvungen att ta hand om sin dotter

Lovisa, eftersom mamman pga av drogproblem inte kan det. Mrado blir tvungen att ta med sig Lovisa på "jobbet". Mrados chef bestämmer sig för att starta krig med Abdulkarim och hans kompanjoner.

JW, Jorge och Abdulkarim jobbar allt mer tillsammans och de åker alla tre till Hamburg för att kolla in knarkverksamheten från vilken de skall få en leverans. JW hjälper sedan till att slutföra dealen med att köpa en investmentbank. Som en extrabonus träffar JW Sophie igen och denna gång leder mötet till en relation mellan dem. JW ljuger och talar inte om alltför mycket för Sophie om sitt verkliga liv utan låtsas att föräldrarna är diplomater och har det gott ställt ekonomiskt. Problemen mellan JW och Sophie ställs på sin spets när de möter Sophies föräldrar, vilket leder till ett bråk om lögner och pengar.

Jorge försöker att få ordning på sitt liv. Det är hans kusin Carlos som står för knarkleveransen så han är ekonomiskt tryggad. Hans flykt och avståndstagande från Radovan leder dock till problem för hans gravida syster, Paola. Systemen och den blivande pappan misshandlas, vilket leder till att den blivande pappan sticker. Jorge talar sedan om för JW att han inte kan lite på någon och att det inte alls är säkert att JW kommer få några pengar inom en snar framtid om någonsin.

Mrados boss Radovan försöker döda Mrado och hans dotter Lovisa men de klarar sig undan mordförsöket. Mrado bestämmer sig för att göra en sista stöt för att Lovisa (och han) skall komma bort från våldet och kriminaliteten. Han tillkallar sin kompis Nenad från Serbien för hjälp. Mrado kontakter JW med ett förslag på hur JW mot betalning skall hjälpa Mrado med den sista stöten. Efter att JW känner sig förrådd av Abdulkarim hjälper JW Mrado att planera rånet av knarkleveransen.

Dagen då knarkleveransen skall komma så skall Jorges syster föda barn. Trots sitt löfte till henne att finnas där vid födelsen sticker han därifrån. Mrado bråkar med Lovisa som lämnas kvar på hotellet under tiden han utför den sista stöten. Knarkleveransen sker som planerat men sedan går det mesta fel. JW hjälper Mrado och Nenad att komma in och råna, men de skjuter ihjäl Abdulkarim och hand kompanjon. När Mrado börjar hota även Jorge bestämmer sig JW för att stoppa Mrado och tar upp en pistol. Polisen som fått ett tips av Radovan kommer därefter till lokalen vilket leder till skottlossning där Nenad skjuts. JW och Jorge som flyr tillsammans kör sedan på Mrado med en bil. JW skjuter sedan Mrado i magen. Jorge flyr samtidigt som JW ser till att polisen tar sig an honom. I ambulansen ringer sedan Mrado hem till Lovisa.

I en epilog kommer sedan Sophie och besöker JW på fängelset. Hon talar om att hon lämnar JW och Sverige samt att Jorge har klarat sig samt att han blivit morbror.

Bok till film

"Snabba Cash" bygger på en av de mest lästa böckerna i Sverige på 2000-talet. Många har därför redan skaffat sig en bild av filmens karaktärer och vet handlingsmässigt vad som skall hända. Men film och litteratur är olika saker och man måste fokusera på olika saker för att berättelsen skall fungera i de olika medierna.

- Gör gärna en jämförelse mellan boken och filmen. Vad

är det som skiljer? Vad är lika? Lista gärna på tavlan - vad som händer i boken/filmen. Diskutera varför ni tror att manusförfattaren och filmregissören har valt att berätta på det sättet i filmen jämfört med boken.

- I nyutgåvan av pocketboken av "Snabba Cash" finns även början till originalmanuset. Om möjligt jämför filmens början med det ursprungliga manuset. Vad skiljer sig? Vad är lika? Som ni säkert kommer märka skiljer sig filmens början en hel del från manuset - regissören har valt att fokusera på andra saker i berättelsen än såväl boken som manuset - diskutera varför man gjort så.

Boken "Snabba Cash" bygger till stor del på författaren Jens Lapidus erfarenheter som advokat. Många av bokens och filmens händelser har förankring i verkligheten. Regissören Daniel Espinosa försökte även få fram samma känsla av realism som finns i boken i filmen. Flera av stakterna i filmen har samma jobb i filmen som i verkligheten. Många av skådespelarna har själva erfarenhet av den undre världen, likaså var det viktigt med skådespelare som kunde tala naturligt på chilensk spanska, serbiska och bratsvenska. Skådespelarna övade repliker i kön på Konsum för att låta naturliga i sina samtal.

- Diskutera om eleverna tycker att filmen känns realistisk och trovärdig - såväl i händelser som vad gäller karaktärer, miljöer och språk.

"Snabba Cash" är en stilistiskt konsekvent film. Filmen arbetar mycket med rörlig kamera och närbilder. Det är viktigare att vi skall kunna läsa av känslor i skådespelarnas ansikten än se helbilder och översiktsbilder av Stockholm med omgivning. Filmens förhållande till tid och rum är mer flytande än i boken.

- Vid olika tidpunkter parallellklippas det mellan de tre huvudkaraktärerna och olika händelser. Diskutera varför man gör så - vad innebär det för åskådaren att de tre karaktärerna länkas samman filmiskt?

- Då JW träffar Sophie för andra gången så klipps deras relation ihop med olika tidshopp. Diskutera med eleverna hur de tycker filmens stil fungerar med hela berättelsen. Diskutera även varför de tror att man valt att fokusera mycket mer på de tre huvudkaraktärerna i filmen än som görs i boken.

Filmens början:

De flesta berättelser består av tre delar; början mitt och slut.

Början av filmen slår an dess ton, ger oss rätt förväntningar och skall etablera berättelsens verklighet.

Den första vändpunkten fungerar som en språngbräda och för oss in i det filmen egentligen handlar om, akt 2, mitten. Den kommer en fjärdedel in i filmen.

Det är ingen exakt vetenskap men i filmen så möts alla tre huvudpersonerna för första gången i filmen, när det gått en fjärdedel. Mrado misshandlar Jorge och JW räddar Jorge. Vi har då i filmen presenterats för de tre karaktärerna, deras relationer, deras drivkrafter. Efter första

vändpunkten så vävs dessa tre personers liv mer samman och det får gemensamma problem, hinder och konflikter.

Filmens mittpunkt:

Efter första vändpunkten börjar själva dramat med en fördjupning, en breddning av spelplanen där vi engagerar oss och skapar oss nya förväntningar. Vid filmens mittpunkt är konflikten cementerad och vi kan bara tas ur den genom en upptrappning tills den blir ohållbar. Mittpunkten ligger också tidsmässigt mitt i filmen.

Filmens mitt är då Mrados chef säger att nu blir det krig. Mrado skall elimineras, JW har fått två relationer - en med Jorge och en med Sophie (i scenen innan kysser de varandra på museet). Konflikterna som de tre karaktärerna är inblandade i måste få en lösning efter denna punkt.

Andra vändpunkt:

Vändpunkt 2 är en öppning mot filmens slut. Vid denna punkt anar vi att en lösning är nära förestående. I filmens sista akt (efter den andra vändpunkten) löser vi konflikter, tonar av och sammanfattar vad som sagts. Andra vändpunkten kommer då det är en fjärdedel kvar av filmen.

När det är en fjärdedel kvar av filmen bestämmer sig JW för att kontakta Mrado och förråda Jorge och Abdulkarim. Han har just fått reda på av Abdulkarim att det som Jorge sa om pengar och att man inte kan lita på någon stämmer. JW har också just lyssnat på Sophie som säger att hon älskar honom men inte förstår honom. JW:s val att kontakta Mrado gör att vi anar hur filmens konflikter kommer att lösas. Frågan är sedan om de löses som vi och karaktärerna i filmen önskar.

- Fundera på och diskutera vad man har valt att vilja betona i filmen? Varför har man valt dessa betoningar?

Bilden av Sverige

Filmerna är konstruerade så att vi har tre huvudkaraktärer som "se" filmerna igenom. Dessa tre får på olika sätt repre-

sentera olika delar av svenskhet, manlighet, kriminalitet, vuxenhet, tillhörighet, moral m.m. De har alla olika motivation för sitt agerande i jakten på snabba cash. Deras drömmar ser olika ut även om de har drömmen om ekonomisk självständighet gemensam. Låt oss titta närmare på hur dessa karaktärer får gestalta olika delar av vårt samhälle.

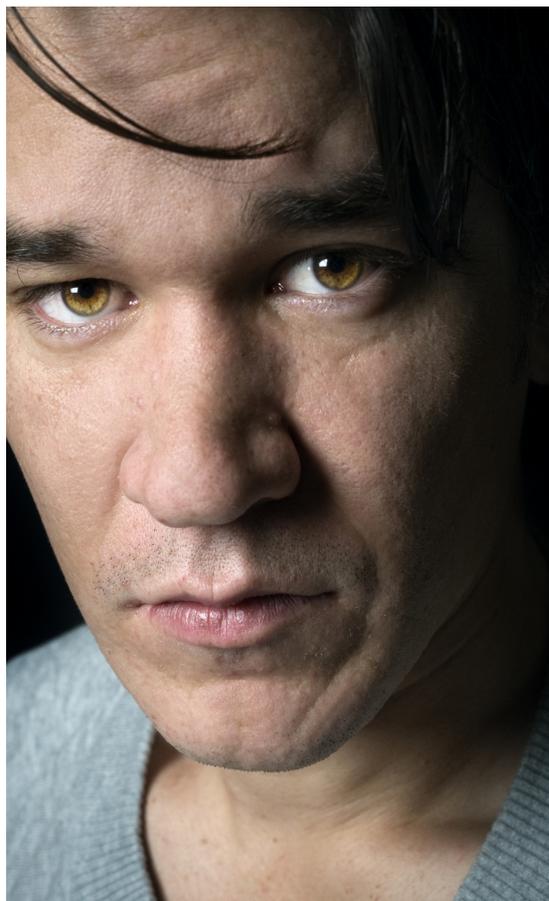
Vad är det för bild av Sverige och Stockholm som filmerna ger?

Stockholm är Sveriges enda storstad. Det är vår huvudstad och det är vårt kulturella, politiska och ekonomiska centrum. Det är här det händer, helt enkelt. Som i alla städer där det samlas mycket människor finns goda och dåliga sidor. Boken "Snabba Cash" har beskrivits som Stockholm Noir - en mörk, dystert bild av ett kriminaliserat Stockholm. Därmed är det intressant att diskutera och kolla på hur filmerna skildrar Stockholm. Som beskrivits i filmens stil ovan bygger filmernas bildspråk på att kameran ständigt är nära huvudpersonerna. Det gör att vi får väldigt få vykortsbilder av Stockholm (hur sådana filmer kan se ut kan ni studera i Millenniumfilmerna). Istället är vi nära huvudpersonerna och de miljöer de rör sig i.

- Filmerna skulle krasst kunna utspela sig i vilken storstad som helst. Nu utspelar sig filmerna i Stockholm - diskutera med era elever vilken bild de får av Stockholm? Varför har man valt att visa de delar man valt att visa? Vad får de olika bilderna av Stockholm representera? Stureplan, Slussen, Moderna museet, Kvarnen, Miljonprogramsförorten?

- Det sägs att de som tillhör överklassen inte talar om klass. Filmerna presenterar olika klasser och JW vill tydligt göra en klassresa, kanske Jorge och Mrado med? Men hur skildras klassstillhörighet i filmerna? Vad är det överhuvudtaget som utmärker en klass?

- JW:s kompisar har uppenbarligen rika föräldrar, de har gått på privatskola, de läser/arbetar med ekonomi/han-

Daniel Espinosa. Foto Johan Bergmark

del. Men vad är det som gör dem till överklass? Är det enbart deras rikedom? Eller finns det andra markörer? Diskutera.

- JW vill ju gärna tillhöra denna rika klass - vad använder han för markörer för att passa in? Hur skiljer sig JW:s sätt att umgås med sina handelskompisar och umgänget med Abdulkarim, Jorge och Mahmud? Vad krävs för att få tillhöra den klass JW vill tillhöra?

- Mrado och hans chef verkar inte sakna pengar. Men gör det att de blir överklass? Eller vilken klass tillhör de? Och hur ser man deras klasstillhörighet om det inte är pengarna som styr vilken klass man tillhör? Är de arbetarklass? Är det så att det inte är pengarna som bestämmer vilken klass man tillhör utan varifrån pengarna kommer?

- JW själv kommer ju från "bra" familjeförhållanden. Hans föräldrar är arbetare från Norrland. Pappan är arbetsledare, mamman jobbar på arbetsförmedlingen - förmodligen har de akademisk bakgrund. Vilken klass tillhör han? Hur ser man det?

- Jorge är väl vad man skulle kategorisera som en ung man som kommer från "invandrarförorter". Hur skildras hans klasstillhörighet? Vad är det han anser vara viktigt och hur skulle han vilja leva sitt liv? Tillhörighet, till sin bakgrund, sin familj - vad är viktigt? Även han vill väl, som JW, eller? Går det att byta klass som JW önskar?

Filmiskt är man mycket duktig på att binda samman filmens tre huvudkaraktärer. De har alla liknande berör-

ingspunkter även om de rör sig i ganska olika miljöer. Det som kanske binder dem samman allra mest är jakten på snabba cash. Motivation till varför de vill ha dessa pengar skiljer sig mycket och även vad de är beredda att göra för att få dem. Mrado är beredd att döda andra för pengarna. Hans drivkraft är ändå rätt tydlig; han vill komma bort från det kriminella livet med en sista stöt och skaffa ett bra liv för sin dotter Lovisa. Jorge vill komma bort från Sverige även han med en sista stöt. Han vill inte bara skaffa sig ett bättre liv i Chile utan även att hans syster och systerbarn skall få det bättre än han har haft det.

JW:s motivation är kanske lite mindre tydlig. Han behöver pengarna för att kunna "göra mer" pengar av dem. Varifrån pengarna kommer är inte så viktigt för honom. JW tror att om han bara får pengar kommer han att passa in i samma kretsar som hans rika vänner - men frågan är om det är så?

- Alla tre drömmer de om ett nytt rikare liv. Men frågan är om deras liv blir bättre bara för att de får pengar och om det de behöver offra för att komma åt pengarna är värt priset? Diskutera? Hur ser karaktärernas moral ut? Ändras den genom filmen? Diskutera vad karaktärerna värdesätter mest - utifrån begrepp som familj, pengar, människoliv, gemenskap, status? Vilka moraliska värderingar driver huvudkaraktärernas handlande? Hur ser de t ex på att skada och döda andra?

- Sverige anses vara ett av världens mest framgångsrika och lyckliga länder - diskutera med eleverna vad det är som skapar lycka? Är det en fungerande familj? Social trygghet? Statusprylar och kläder? Vad är viktigast - vad

andra tycker eller hur jag själv mår och trivs med? Diskutera vem av filmens tre huvudkaraktärer de tror är lyckligast? Vad är det för sorts lycka de söker?

En annan sak alla tre har gemensamt är dåliga förhållanden till sina fäder. I JW:s fall vet vi inte så mycket mer än att han velat bort från sina föräldrar. Mrado blev miss-handlad av sin far och Jorge blir så ursinnig över att jämföras med sin far att det nästan leder till att han miss-handlar sin gravida syster. Det finns även andra fäder i filmen. Gangsterbossen Radovan verkar vara hård mot sin son. Carls pappa, som är bankchef, verkar ha ett väldigt distanserat förhållande till sin son. Jorges systems man lämnar henne och det ofödda barnet. Sophies pappa är lite nedlåtande mot henne men verkar i alla fall bry sig om både henne och sin fru. Till detta kan man lägga den kanske intressantaste papparollen, Mrado, som in i det sista inte riktigt verkar förstå vad det innebär att vara pappa. Inte förrän Mrado är döende förstår han att han har ett ansvar som förälder som går utöver ekonomisk trygghet.

- Sammanslaget kan man säga att det är en rätt tydlig bild av en manlighet i kris. Fäder saknas eller är farliga för sina barn, barnen söker tillfredställelse på annat håll men frågan är vad är det för lycka de hittar? Diskutera.
- Filmen i stort består ju nästan av enbart män. Kvinnor finns i periferin men det är män som umgås och gör affärer med andra män. Det är en värld nästan helt utan kvinnor. Diskutera filmens mansbild. Hur skildras filmens män och är de bra manliga förebilder? Hur ser en bra manlig förebild ut? Varför tror ni att filmen har sådan avsaknad av kvinnor? Finns det skäl att tro att de våldsamma föräldrarna (som vi förmodar) har påverkat sina barn? Alla tre huvudpersonerna får alla tre vid ett tillfälle möjlighet att välja mellan; sitt barn (Mrado); sin familj (Jorge); en relation med Sophie (JW) och pengar - vilket val gör de och skulle de kunnat göra ett annat val - betyder verkligen pengarna så mycket? Diskutera.
- I filmen skildras kvinnor som attribut. Speciellt tydligt

är detta i JW:s rika umgängeskrets. Här finns massor av tjejer runtomkring männen men de finns just i förhållande till männen inte som egna individer. Sophie är väl egentligen det enda undantaget även om hon till en början också presenteras som ett attribut till Carl. Vad är det egentligen för manlig värld filmen visar upp - finns det inte plats för kvinnor i dessa världar (överklassvärlden, den kriminella världen)?

- Diskutera varför kvinnor och män skildras som de gör i denna film? Jämför gärna även med bokens kvinnobild - skiljer de sig?

Produktionsuppgifter

Sverige, Danmark 2010

Producent: Fredrik Wikström

Manus: Maria Karlsson efter en roman av Jens Lapidus

Regi: Daniel Espinosa

Foto: Aril Wretblad

Klippning: Theis Schmidt

Musik: Jon Ekstrand

I rollerna

JW - Joel Kinnaman

Jorge - Matias Padin Varela

Mrado - Dragomir Mrcic

Sophie - Lisa Henni

Abdulkarim - Mahmut Suvakci

Fahdi - Jones Danko

Tekniska uppgifter

Längd: 124 minuter

Format: Scope 2,35:1

Ljud: Dolby Digital

Censur: Från 15 år

Svensk premiär: 15 januari 2010

Distribution

Nordisk Film, Tegeluddsvägen 80, 115 28 Stockholm tel 08-587 822 00, fax 08-587 822 53 www.nordiskfilm.com

Redaktion: Andreas Hoffsten, Film i hela landet, Svenska Filminstitutet, april 2010